

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

II ARG.

STOCKHOLM, 15 JUNI 1913.

N:r 12.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ESTER BRISMAN.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakargatan 1
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten

Pris för 1913 1 krona. Lösnummer 5 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 1 krona 75 öre i postanvisning till tidningens expedition.

Annonspris: 15 öre per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.
Rikstel. 456. Allm. tel. 604.
9 f. m.—7 e. m.

Rösträtt och värnplikt.

Då ovanstående kombination på sista tiden blivit ett synnerligen omtyckt slagord i kampen mot kvinnans rösträtt, kan det vara skäl att ur statsrättslig synpunkt en smula syna detta argument i sömmarna. För att ge mera eftertryck åt mina ord föredrar jag att huvudsakligen ordagrant citera en uppsats i Statsvetenskaplig tidskrift 1902 av dess redaktör prof. Fahlbeck, som bekant en av högerens förnämsta statsrättsliga auktoriteter i vårt land och en ivrig, att icke säga frenetisk motståndare till kvinnans rösträtt. Samma artikel har förut anförts i en polemik mot d:r Hjalmar Haralds i samma tidskrift för 1908 av docenten Hilma Borelius, vilket hade till påföljd, att han i denna punkt blev henne svaret skyldig. Detta tyckes dock, att döma av tidningsreferaten, icke hindra, att unghögern numera i alla fall under sitt härnadståg mot kvinnans rösträtt gladeligen vänder upp och ned på den gamla fjärdingen och som lämpligt argument åter begagnar den mot dess egen statsrättsliga ståndpunkt stridande s. k. *bytesteorien*. Det är om denna, som Fahlbeck (s. 69) säger:

"Hos den gamla frihandelsskolans män var det mycket vanligt, att icke blott alla ekonomiska företeelser utan och samhälle och stat betraktades under *bytets* synvinkel. Skatter och andra prestationer till det allmänna äro ett byte och en betalning för de tjänster, som detta i form av rättsskydd och liknande gör den enskilde. Staten uppfattades ungefär som en försäkringsanstalt, där de ömsesidiga prestationerna betingade varandra, och hela samhället som ett bolag, eller annan på fördrag grundad inrättning, vare sig rättigheter och skyldigheter balansera varann."

Kvinnornas världsparlament i Budapest.

Söndagen den 15 juni öppnas i Budapest den Internationella Rösträttsalliansens 7:de kongress under Mrs Carrie Chapman Catts ordförandeskap. För alla rösträttskvinnor världen runt äro dessa kongresser av den största betydelse, och många, varma tankar sändas under dessa dagar till alla dem, som samlats från fem världsdelar för att dryfta samtidens mest omfattande fråga, kvinnornas krav på full politisk medborgarrätt.

De svenska rösträttskvinnorna ha ännu i tacksamt minne den sista kongressen i Stockholm, som knöt den svenska rösträttsrörelsen ännu fastare samman med den stora världsrörelsen i arbetet för ett gemensamt mål.

Förvissade om att Ungerns rösträttskvinnor skola komma att erfara samma upplyftande känsla, sända vi, svenska rösträttskvinnor, en hälsning till Ungern och till kongressen i det säkra hoppet att den kommer att bli sina föregångare värdig.

Det är denna rent privaträttsliga uppfattning av samhälle och stat, som förf. menar återkommer i det vanliga resonemanget: för vad jag betalar och ger det allmänna har jag rätt att fordra full valuta. Rösträtten är min rättighet på grund av vad jag i utbyte ger stat och samhälle. Och han framhåller, att det är i denna något hyfsade form, som den gamla, av statsrätten längesedan övergivna läran om rösträtten som en allmäntmänsklig rättighet oupphörligt går igen bland alla folkklasser, icke minst hos de s. k. bildade. — "Med denna formulering undgår man ock den fatala konsekvensen, att kvinnor och rättsligen även barn borde ha rösträtt, ifall den är en allmän mänsklig rättighet. Såsom endast medborgerlig rättighet kan den begränsas till vuxne män, eftersom värnpliktens tunga utkräves endast av dem.

En närmare eftertanke lär dock, att denna uppfattning av rösträtten icke står högre än den andra, vars avkomma den för övrigt, såsom vi ovan sågo, är.

Den privaträttsliga uppfattning av förhållandet mellan stat och individ, som närmast ligger till grund för föreställningen om rösträtten som en valuta för tppfyllda medborgerliga skyldigheter, hör icke hemma uti den moderna rättsstaten. Uti det medeltida ståndssamhället eller i nybyggarsamhällen, som ännu ej hunnit till ett fast statsväsen, har denna synpunkt sitt berättigande. Detsamma gäller i viss mån alltjämt om förhållandet till kom-

munen. — — — Men överallt, där kommunen verkar som statsorgan, såsom i fråga om rättsvård, skolväsen, hälsovård och liknande, där får den fullständig vika. Hur mycket mer skall ej då detta vara fallet med staten själv i dess moderna gestalt, som sätter sitt intresse över alla enskilda intressen och principiellt ej kan medgiva någon köpslagan om rättigheter och skyldigheter mellan sig och sina undersåtar! Den bestämmer ensam bådadera och uteslutande med hänsyn till sitt eget välförstådda intresse. Det är just härigenom den moderna staten skiljer sig från den medeltida ståndsstaten med dess ständiga pakterande mellan det allmänna och de enskilda intressena. Rösträtten och alla andra medborgerliga rättigheter kunna lika litet grundas på fullgjorda prestationer efter privaträttsligt sätt som på en människans medfödd rättighet. Den förra meningen är ett utflöde av en föråldrad och ovetenskaplig uppfattning av staten lika väl som den senare."

Så långt prof. Fahlbeck. Självt har jag i mitt arbete för kvinnans rösträtt aldrig begagnat bytesteorien och därför från min ståndpunkt heller aldrig riktigt kunnat med den speciellt kvinnliga arten därav: teorien om moderskapet såsom motsvarande mannens värnplikt. Detta även av det skälet, att de båda synas mig ligga på alltför olika plan för att kunna sammanföras i ett statsrättsligt resonemang. Vill man nödvändigt möta bytesteorien på dess egen mark, d. v. s. när man har att göra med högermän, som avsikt-

Tag listan med!

"Om sommaren sköna, när marken hon gläds" etc., då är det en frestelse att glömma namnlistorna hemma och bara ge sig ut i naturen för att njuta och vederkvickas.

Men rösträttskvinnorna äro kända för plikttröhet och bruka ej svika, och nu är det viktigare än någonsin, att de ge prov på dessa sina dygder.

Tag listan med bör det viska i våra öron var enda morgon, innan vi gå ut. Listan måste följa oss överallt, var vi gå eller stå. Den skall vara med på korta söndagsturer eller på långa vistelser på landet och vid badorter m. m., vid våra besök i affärer eller hos sömmerskan, såväl som hos alla andra våra bekanta.

Namnen måste plockas, var vi finna dem, alldeles som vi plocka blommor, där de växa, somliga ymnigt på ången, andra mera magert på dikeskanten. Och de skänka oss glädje i och för sig, och vi fröjda oss åt att få bära dem hem med oss.

En bunt listor, fyllda med levande namn, skall ge varaktigare glädje än den härligaste bukett kan göra, även om vi under plockandet sårats mer än en gång av taggar och brännässlor. Ty dessa namn tala om kvinnors ihärdiga vilja att hjälpa kvinnor, och om kvinnors självuppoftande önskan att hjälpa samhället och fosterlandet till större humanitet, strängare moral, högre ideal och lyckligare förhållanden.

När vi vandra på namninsamlingens besvärliga vägar, så låt oss lyssna till Elsa Collins manande ord:

"Giv ditt namn! Sök din rätt!
Det är härligt att söka,
det är stort att få kämpa
för sanning och rätt.

Minns att det som du strider
och det som du vinner
skall gagna en framtid,
en senfödd ätt!"

Och först och sist: *Tag listan med!*

Ann-Margret Holmgren,
f. Tersmeden.

ligt eller "av födsel och ohindrad vana" ignorera högerens egen lära om den suveräna staten, så synes det mig smakligare att begagna argumentet om ett kvinnans värnpliktsår (hushållsvård, barnavård och sjukvård — se min bok "Nya Nutidsfrågor!"), som samhället visserligen ur flera synpunkter kunde behöva, men som säkerligen icke kommer att bli en verklighet, förrän just när kvinnorna fått rösträtt.

Lydia Wahlström.

Borstmagasinet

R. STOCKKLASSA

25 Drottninggatan 25

Allm. Tel. 50 58.

(A. F. 1582)

Jönköpings-Magasinet

Etabl. 1873. Regeringsgatan 45. A. T. 55 41.

Parfym- och Ramaffär.

Ivar Haggströms Boktr. A. B.

26 Gamla Kungsholmsbrogatan

Allt slags boktryck.

LAGERSONS

SKOMAGASIN

Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

Till våra prenumeranter.

Under juli utkommer Röstätt för Kvinnor endast en gång eller omkring den 10. Detta nummer kommer att innehålla redogörelse för röstättkongressen i Budapest.

De Bergman-Österbergiska samhällskurserna.

Den 15 juni börjar den serie av kurser, som under sommaren är planerad av kommittén för de Bergman-Österbergiska samhällskurserna, och vilka under en månads tid komma att hållas inom olika delar av vårt land, spridande upplysning i samhälleliga frågor, väckande upp kvinnorna till intresse för vad som rör dem i både det ena och andra avseendet.

I Norrland göres början i Västerbottens län, där en kurs kommer att ledas av fröken Anna Grönfeldt, Umeå, med tillhjälp av fröken Ellen Östrand, Stockholm. Länet är vidsträckt och okunnigheten stor, varför upplysning så mycket mer är av nöden däruppe.

I Jämtlands län ledes kursen av fröken Annie Melander, som kommer att börja i Bräcke och sedan fortsätta på 11-12 olika platser, ända upp till Duved.

I Härjedalen var en kurs planerad, men ledaren fick i sista stund förhinder, och de få däruppe vänta förväntat, vilket är så mycket större skada, som intresset är väckt och iver att få samhällskunskap stor.

Finnes det måhända någon, som läser dessa rader och som i slutet på sommaren, i augusti eller september månader, vill skänka sin tid och sitt arbete åt Härjedalen, så underlåt ej att till nedan angiven adress insända namn och adress.

I Svealand anordnas en månadskurs 15 sept.—15 okt. i Stockholms län, som eget nog i trots av sin närhet till Stockholm dock behöver en grundlig upplysning i samhällsfrågor. Kursledare blir fröken Annie Weibull. I Götaland komma tvänne kurser att hållas under juli månad. Hallands län anförts i fru Frigga Carlbergs säkra hand, och till hjälp får hon fil. kand. Greta Hedin. Dessa båda komma att växelvis hålla föreläsningar över fyra av ämnesgrupperna.

På Gotland är en kurs ordnad, vilken kommer att ledas av fröken Valborg Bergström, Eslöv; här blir det mellan 10-12 orter, som få del av kursen. Det är med en varm förhoppning om, att detta upplysningsarbete under sommaren skall bringa rik frukt och komma många till nytta, som vi önska våra kursledare all lycka på färden.

Under tiden 12 juni-12 aug. torde alla förfrågningar m. m. sändas till fröken Anna Whitlock, Djursholm, som under sekreterarens frånvaro meddelar alla upplysningar.

Ebba Palmstierna.

Nya landvinningar.

Den 201:sta F. K. P. R. har bildats i Edane (Värmland) efter föredrag av fröken Lydia Mattsson.

2 nya filialer ha bildats: *Johannishus*, filial till Ronneby, bildad efter föredrag av fru Augusta Tonning, och *Strömsnäs bruk*, filial till Markaryd, bildad efter föredrag av fröken Elisabeth Nilsson, Kristianstad.

Den i förra numret omtalade nybildade föreningen i Liljedal har sedan beslutat sig för att antaga namnet *Segmon*, vilket härmed rättas.

ENERGON

förordas av Svenska läkare såsom ett kraftigt näringspreparat, verksamt styrkande vid allmän svaghet, blodbrist, rubbningar i nervsystemet och under rekonescens.

Energion (i pulverform) säljes i kartonger à kr. 1.40, 2.60 och 5.80. Tillverkas av A. B. Pharmacia, Torkel Knutsonsgatan 33, Stockholm. Kontrollant: Professorn m. m. K. A. Vesterberg.

Finnes Energion ej att tillgå på platsen tillskriv bolaget direkt.

Internationella kvinnorösträttsalliansens sjunde kongress.

I Berlin.

Den första stationen på färden till Budapest, dit kongressdeltagarna inbjudits för att understödja agitationen, var som bekant Berlin. Mötet där var bestämt till den 5:te och 6:te juni, men redan den 4:de på eftermiddagen hade ordföranden i Berlinerföreningen fru Alma Dzialoszynski anordnat en mottagning med te. Festen var särdeles angenäm, ehuru ej så synnerligen många av de utländska gästerna hunnit anlända. Den 5:te juni på morgonen samlades deltagarna i Edenhotellet, därifrån några partier utgingo för att besöka olika sociala inrättningar. Kl. 3 var automobilfärd anordnad runt staden Berlin ut till Charlottenburg, där mausoléet besöktes.

På kvällen gavs en stor fest med supé, vilken började med sång av en damkör. Bland annat föredrogs en särskild kvinnosång, med ord av Margarete Bruch och musik av Elisabeth Kuyper. Sedan talade fru Dzialoszynski, fru Regine Deutsch och fru Marie Stritt, ordförandena i de tre föreningar, som voro våra värdar, nämligen Landsföreningen, Preussiska föreningen och Berlinerföreningen. Fru Stritt påminde om, hur den Internationella Alliansen stiftats i Berlin 1904 och hur hastigt frågan gått framåt sedan dess. Finland och Norge hade redan segrat, och kvinnorösträtten var aktuell i många länder. I sitt tal inlätade hon några ord på engelska till reverend Anna Shaw, som var med på festen. Denna svarade och omtalade, att hon fått ett mycket föreställande stjärnbaner i arv efter miss Susan Anthony. I de stater stjärnor, där kvinnorösträtten var införd, voro diamanter insatta. Vid miss Anthonys död var det 4, nu voro de 10, och miss Shaw hoppades, att när 1914 gått tillända skulle alla stjärnorna vara diamanter. Därefter tackade representanterna för de olika länderna — svenskarna med ett fyrfaldigt hurra. Efter supén sjöng fröken Lolo Barnay några solonummer, och så slutade festen i angenämaste stämning efter midnatt. Den 6:te anordnades museibesök under sakkunnig ledning på förmiddagen, och kl. 4 på eftermiddagen voro vi inbjudna till te i Herman Tietz' storartade etablissement, vilket med ekonomiavdelningar och allt förvisades för gästerna. Här tycks man kunna köpa nästan allting, kläder, husgeråd, livsmedel m. m.

Till kvällen var ett offentligt möte utlyst med utländska talarinnor. Emellertid hade man helt enkelt antagit, att de, som voro anmälda som talarinnor i Budapest, också skulle vara beredda att tala i Berlin, och utan vidare

satt upp dem på programmet, varför en hel del ändringar måste företagas. Så ersattes t. ex. fru Qvam från Norge med fru Keilhau, fru Eilersgaard från Köpenhamn med fröken Sarah Orth, och undertecknad med fröken Gertrud af Klintberg, vilken enligt överenskommelse hemma skulle tala för Sverige i Berlin och Dresden. Ett tal från Kapstaden inbiberades alldeles. Talen voro många i alla fall. Fru Auerbach från London beklagade, att hon icke icke hade att omtala någon parlamentarisk seger, trots att det fanns majoritet i parlamentet för kvinnans rösträtt, men redogjorde för den stora ökningen i underavdelningar i N. U. W. S. S.

Doktor Jenny af Forselles talade värdigt och vackert om Finland och besvarade frågorna "hur har Ni fått rösträtt och hur har Ni använt den", den förra med hänvisning till kvinnornas långa samarbete med männen under goda och svåra år, och den senare med ett citat efter senator Leo Mechelin.

Fru Goudsmit, bekant sedan Stockholmskongressen, höll ett mycket kraftigt och livligt applåderat föredrag, berörande bland annat äktenskapslagstiftningen och ålderdomsförsäkringen i Holland, samt slutade med en uppmaning till de tyska männen att vara lika goda fäder för sina döttrar som för sina söner.

Fru Denison från Toronto, Canada, påminde om National Councils möte därstädes, vilket hjälpt rösträttsvännerna ett gott stycke framåt, och uttalade sin tacksamhet till de talarinnor från Förenta staterna, som kommit och hjälpt dem.

Den sista talarinnan var rev. Anna Shaw, som med sin underbara förmåga att elda en församling gav mötet en storståtlig avslutning. Hon frågade om någonsin någon av alla de kvinnoföreningar, som bildats över all världen, varit för annat än goda och ädla ändamål, och undrade hur männen kunde tro, att då allting gick framåt kvinnorna ensamma skulle stå stilla. Kvinnorna ville inte färdas i oxvagn, när männen började använda flygmaskin. Män och kvinnor måste följas åt.

I dag på morgonen reste samtliga gäster i en gemensam waggon till Dresden, där det på kvällen blir offentligt möte med huvudsakligen samma talarinnor som i går. För övrigt blir det utfärder, tejudningar och ett samkväm i morgon.

Dresden den 7 juni 1913.

Gulli Petrini.

Just då tidningen lägges i press, ingår telegram att norska stortinget den 11 juni kl. 8,14 e. m. enhälligt och utan debatt beviljade Norges kvinnor lika rösträtt med Norges män.

Ellen Key och kvinnorösträtten.

För den som har en lång väg att vandra — låt vara med visshet om att målet skall nås — men ändå mödosam och full av stötestenar, är det gott att någon gång finna en plats, där man i behaglig svalka får vila ut för en kort stund och på så sätt öka sitt sinande kraftförråd. — En sådan stund bereddes de för sin medborgarrätt arbetande kvinnor, vilka hade förmånen att den 6 dennes lyssna till Ellen Keys föredrag i Göteborgs studenters diskussionsklubb.

Man känner ovillkorligen tacksamhet mot såväl den förening, som anordnat mötet, som mot fröken Key för val av ämnet: *Är kvinnan politiskt ett mindrevärde eller ett mervärde?* — Det var på intet vis några nya synpunkter, som här framkommo — sådana äro väl för övrigt numera svåra att finna — men den av varm övertygelse besjälade värtalighet, varmed talarinnan framlade sina bevis för det berättigade i kvinnornas frihetssträvan, förfelade ej att göra ett djupt intryck på den fulltaliga publiken, och när denna publik — något som ett vant "mötesöga" snart upptäckte — icke precis tillhörde de redan omvända, kände man sig ännu mera tillfreds.

Formuleringen av ämnet — sade fröken Key — kunde kanske ge anledning till missförstånd, ty detta antingen — eller utesluter icke en tredje eventualitet, att kvinnan kan representera ett likavärde. Att kvinnorna verkligen kunna detta, erkännes även av högermän och rösträttsfienter — det är kvinnokönet i dess helhet, som betyder ett mindrevärde.

Kvinnornas mervärde ligger däri, att de skola föra kvinnornas talan för hela släktets höjande — deras stora politiska mervärde är just *kvinnligheten*. Det är nödvändigt att det kommer strömmar av ny kraft in i det politiska livet, där ett oöverskådligt socialt arbete väntar på kvinnorna, just de "flantropiska reformer", som av höger sätts i motsats till statsnyttan.

Ellen Key slutade sitt anförande med ungefär följande ord: "Just därför att vi kvinnor älska vårt land, vilja vi vara med om att göra det till ett hem för alla. Just därför att männen icke lyckats därmed, få vi icke någon nationell renässans, förrän de låtit oss kvinnor komma med!"

Efter föredragets slut följde en kortare diskussion, inledd av kand. Nordlander. Han såg ett hinder för kvinnornas deltagande i det politiska livet däri, att detta strede mot den av erfarenheten framkallade arbetsfördelningen mellan könen, och staten måste vara hård härvidlag. Kvinnan hade nämligen "intet politiskt värde alls", hon saknar dessutom initiativ och är icke nyskapande. Hon måste vara ödmjuk och undfallande, men politiken krävde manlighet.

Redaktör Borgstrand ansåg att man å ömse håll gick för långt både i till- och frånkännande av egenskaper, men syntes ej hysa någon större kärlek för rösträtts utsträckande till det motsatta könet.

Av adjunkten J. A. Hallgren serverades — ganska välvilligt för övrigt — ett litet uppkök på "exotiska nybyggarstater, vilda västern och engelska suffragetter".

Fru Frigga Carlberg och fröken Sofia Svensson bemötte på ett kraftigt och övertygande sätt detta motstånd, och de ihållande applåder, med vilka de lönades, kontrasterade starkt mot de handklappningar, som från salens dunklaste vrår bestodos de tre männen.

Till slut tog fröken Key till orda för att med djup känsla och övertygande kraft betona, att hon aldrig varit försvarsfientlig, men "försvaret är en nödfallsåtgärd — kristendomens bud om frid på jorden är det väsentliga".

De närvarandes tack till Ellen Key gav sig uttryck i långa och hjärtliga applåder.

H. Ö.

Namninsamlingens i Stockholm byrå, Lästmakaregatan 6^{III}, hålles under tiden juni-aug. öppen onsdagar kl. 7-8 e. m. och fredagar kl. 2-3 e. m.

